

Per 211/1905

10002706,8

BOJINIZI VIT. M. 1905. 1000

V Gorici, 15. maja 1905. Pečaj 1.

PRIMORSKI GOSPODAR

List za povspeševanje kmetijstva
v slovenskem Primorju. ←

Ureduje in izdaja **Anton Štrekelj**,
državni potovalni učitelj kmetijstva v Gorici.

List izhaja v začetku in v polovici vsakega
meseca ter stane 2 K na leto. Natočnino
pošiljati je na upravo „Primorskega Gospo-
darja“ v Gorici (Pri rudeči hiši št. 7). MM

Naša živinoreja.

(Dalje).

Naše Gore so živinorejski kraj v pravem pomenu besede, kajti glavni dohodek prinaša gorskemu kmetu živina. Manjšega pomena pa je živinoreja v Brdih, na Vipavskem in na Krasu, kjer prevzema vinarstvo vodilno vlogo. S tem pa ne rečemo, da živinorejo tod lahko popolnoma opustimo; ne, živinoreja zvezana je tako tesno s vsemi kmetijskimi panogami, da si jih brez nje komaj mislimo. Od kod naj vzamemo za vinograd in polje potrebni gnoj in s čim naj vozimo pridelke na dom, če nimamo živine! Živinoreja je toraj tudi tod potrebna, kako intenzivno se bomo pa pečali z njo, to odvisi od lokalnih razmer. V Brdih, kjer morajo pičo kupovati, pač se ne bodo mnogo pečali s vzgojo živine, ravno tako ne v onih delih Vipavskega, kjer nimajo dovolj travnikov. Tod se mora kmet zadovoljiti, če preredi par volov in eno kravo, katera živina mu daje najpotrebnejši gnoj, vprego in za družino nekoliko mleka. V vipavskem Podgorju pa in po nekaterih krajih na Krasu so razmere za živinorejo jako ugodne, in tu bi treba, da se kmetovalci

s to kmetijsko panogo bolj pečajo, nego je njihova dosedanja navada.

Če smo grajali Kanalce in Goriške Hribovce radi prodaje sena, grajati moramo v tem oziru še bolj vipavske Podgorce. Poznam tod posestnike, ki bi lahko redili 20 do 30 glav živine s senom, ki ga pridelajo, če pa pogledaš v njihov hlev, dobiš da ali ne 4, 5 glav in še ta živina je mršava. Vse seno prodajo. S takim ravnanjem mora biti uboštvo v deželi, kajti s senom odvažajo se iz posestva tudi rudninske redilne snovi. Če bi redili ti posestniki več živine, imeli bi tudi več gnoja, s tem gnojem pognojili bi poleg polja tudi travnike in tu bi dobili še več piče. Saj znam za slučaje, da je nakosil kmet na gnojenem travniku trikrat toliko nego prej, dokler ni še gnojil. Zadovoljni moramo pa biti tudi, če se množina sena z gnojenjem tudi samo za eno tretjino poveča.

Pa tudi če ne gledamo na gnoj, ne bi smeli Vipavci prodajati sena po tisti ceni, po kateri ga prodajajo dandanes. To seno jim bi živina tudi z drugimi dohodki boljše poplačala. Mi smo to že večkrat računali in vselej smo prišli do tega sklepa. Osebito sedaj, ko imajo na Vipavskem železnico, bi jim donášalo mlekarstvo lahko lepe dohodke. V Črničah in okolici, kjer se je ustanovila mlekarnica, ki pošilja mleko v Trst in Gorico, so ljudje z dohodki sedaj mnogo bolj zadovoljni nego prej, ko so prodajali seno. V poldrugem letu, odkar deluje mlekarnica, se je živinoreja tod popolnoma premenila. Da bi se le tudi drugod ganili in posnemali v tem oziru Črničane.

V vipavskem Podgorju so za živinorejo jako ugodne razmere. Malokje pridelujejo toliko sena kakor tod, še več pa bi ga, če bi za travnike včasih kaj poskrbeli. Vendar vipavskega kmeta ne boš videl tako zlepa na travniku, razun takrat, ko je čas košnje. Gnojenje, čiščenje, namakanje in razmakanje travnikov, to je večini še nepoznano delo. Kedo bo vozil na travnik gnoj! Še za vinograd ga imamo premalo — tako ti bo odgovoril Vipavec, če mu boš razlagal, kako dobro vpliva gnoj na travniku. Dokler bodo delali s senom na popisan način, gotovo bodo imeli Vipavci malo gnoja in tudi — malo sena. Mahu in drugega travniškega plevela ne zatira nikdo, a malokomu pade v glavo, da bi v prevlažnih travnikih napravil jarek in odpeljal škodljivo vodo. Še manj je takih, ki bi gnojno vodo napeljali

po senožeti. Kako zaležejo travi nekatere podgorske vode, vidimo lahko na nekaterih travnikih pod Črničami in pod Vrtovinom, kjer kosijo celo po tri do štirikrat na leto.

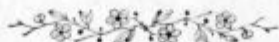
Da ni živinoreja na Vipavskem na visoki stopinji, to priznavajo sicer Vipavci sami, zato ni skoraj niti potrebno, da govorimo nadalje o tem. Tod dobimo vsakovrstna plemena, in vpliv nekdanjih plemenskih bikov je tod jako majhen. Večina živine se ne vzgoji doma, marveč se kupuje na sosednjem Kranjskem. Za občine Prvačino, Dornberg, Rihenberg itd., kjer je malo sena in se ne more živina z dobičkom vzgojevati, je ta pot sicer najbolj cena, v podčavenskih občinah bi si pa kmetovalci gotovo bolj po ceni vzgojili živino sami. Osebito moramo to storiti, če hočemo imeti dobro in plemenito živino, kajti take živine tudi Kranjec ne proda kar za navadne novce. Gledé hlevov nismo na Vipavskem sicer mnogo na boljšem nego v Gorah, toda nekateri posestniki — četudi jih je še malo — napravili so zadnji čas v tem oziru začetek in upamo, da najdejo posnemalec.

Da pridemo v kratkem v živinoreji na bolje, apeliramo v prvi vrsti na razumniše posestnike, naj pokažejo s vsledom, kaj se dá doseči. Reči moramo, da dobimo na Vipavskem precej razumnih vinogradnikov, kmetovalcev pa, ki bi na vseh kmetijskih poljih napredovali, je še jako malo. Osebito pa je malo takih, ki bi pokazali v živinoreji kaj boljšega. In vendar je na Vipavskem precej posestnikov, ki bi v tem oziru prav lahko nekaj storili, ker imajo zato vse pogoje: zmožnost, gmotna sredstva in mnogo travnikov. Žal, jako žal pa, da se Vipavci bolj brigajo za bratomorno politiko nego za gospodarski napredek.

Če hočemo govoriti o živinoreji v Brdih, reči moramo, da so Brda za to kmetijsko panogo skrajno neugodna. Ne samo, da nimajo Brici skoraj nič travnikov, kjer bi zamogli dobivati seno, marveč tudi polja imajo izredno malo, da bi pridelovali na njem potrebne krmske rastline. Pač bi zamogli dobivati v Prevalu tudi Brici mnogo piče, toda sedaj je to seno kislo in trdo a kar je dobrega, imajo Lah. Pač čas bi bil, da se to močvirje osuši! Četudi imajo Brici malo krme, vendar se moramo pohvalno izraziti gledé oskrbovanja živine. Če bi skrbeli drugod pri nas za živino tako, kakor skrbijo v Brdih, imeli bi

od živinoreje drugačne dobičke. Seveda s vzgojo živine tudi tukaj nismo na konju, kar pa ne moremo z ozirom na pomanjkanje piče niti zahtevati. Zato kupuje večina Bricev že vzgojeno živino.

(Konec pride.)

Kedaj in kako naj se žvepla?

Med sredstvi, ki so se priporočale proti grozdni plesnobi (pepelu na trtah, oidium Tuckeri), sponeslo se je edino prašenje trt z žveplenim prahom ali žveplanje. Prvi je porabljal to sredstvo

proti gornji bolezni vrtinar Kyle na Angleškem leta 1846. V kratkem se je razširilo to delo povsod, kjer raste vinska trta. Žvepleni prah razkroji se namreč na solucu in okoli vsakega praška napravi se žveplena sokislina, to je oni puh, ki se napravlja, če žveplo zažgemo (žveplen dim). Žveplena sokislina je proti vsem glivam strupena, osobito pa proti grozdni plesnobi.

Čim bolj drobno zmleto je žveplo, tem lažej se razkroji, tem bolj tudi zaleže. To žveplo se pa tudi mnogo lažej razprši, nego na debelo zmleto. Zato ne smemo hraniti s par novčiči, katere moramo dati več za tako žveplo. Saj prihranimo potem na žveplu samem mnogo; ker zavzema drobno žveplo več prostora, nego debelo, ga mnogo manj porabimo.

Pod. 24. Ročni žveplalnik.

Da se bo moglo žveplo razkrojiti, žveplati je v gorčem in tihem vremenu. Če žveplamo v rosi ali dežju napravi se iz žveplenega prahu na trti nekaka skorja, katera pa se ne razkroji tako lahko in zato se v takim vremenu žveplanje ne priporoča. Najboljše je žveplati potem, ko je minula jutranja rosa in kaže lep, vroč dan. Žveplati smemo tudi v vročini, jutranje žveplanje pa več izdâ nego popoldansko. Če piha veter, ne bo žveplanje

mного koristilo, ker odnese seboj vso žvepleno sokislino, kar se je napravi. Uspeh žveplanja pokaže se navadno že isti dan. Gremo li po žveplanem vinogradu, občutiti moramo duh po žvepleni sokislini. Če pride kmalu po žveplanju dež, kateri je žveplo spral ali zmočil, je delo ponoviti. Tudi neposredno pred škropljenjem se ne smé žveplati, pač pa po škropljenju, ko se je galična raztopina že posušila.

Ker se razvija oidium vrhu jagode, listja in mladja, zamoremo bolezni (nasprotno peronospori) tudi potem za-

Pod. 25. Nahrbtni žveplalnik Vindobona 1900.

moriti, ko se je pokazala. V naših krajih, kjer nastopa oidium vsako leto brez izjeme, ne smemo pa čakati šele do tedaj, ko bolezen vidimo, marveč bojevati se moramo proti nji že prej. Dokler je mladje še majhno in je v vinogradu še malo semena te bolezni zamorimo jo mnogo lažje in bolj gotovo nego potem, ko se je trta razrastla in bolezen razširila.

V prvo žveplati je, koj ko se razvijejo 3 do 4 listi, v drugo je žvepleti nekoliko pred cvetom in v tretje koj po cvetu. Potem ni potrebno več žveplati toliko časa, dokler se ne zapazi v vinogradu bolezni.

Za žveplanje rabimo različne priprave. Za prvo žveplanje, ko je mladje še majhno, je najboljše rabiti kositerjevo, cilindrično posodico, ki je na spodnjem dnu preluknjana. Da se žveplo boljše raztrosi, mora viseti poleg lukenj nekoliko bombaževih trakcev. Tudi vrečica, ki se s palico tolče, je za prvo žveplanje dobra.

Za naslednja žveplanja rabijo se različni žveplalniki ali mehovi. Najbolj navaden žveplalnik, ki je med ročnimi žveplalniki najboljši, je oni, kateri ima odzadej ročaje in ga kaže pod. 24. Dobiva se v Gorici pri vsakem kleparju ali pa pri tvrdki Ig Heller na Dunaju.

V novejšem času pa so se napravili tudi nahrbtnni žveplalniki, ki delo jako olajšajo in vrhu tega tudi z žveplom varčijo.

Pod. 26.

Nahrbtnni žveplalnik Vindobona 1902 D.

Pod. 25. in 26. kažeta dve taki pripravi. S po-

močjo klinčka (7 a v pod. 25.) zamore se žveplanje poljubno regulirati. Prvi žveplalnik (Vindobona 1900) deluje samo tedaj, če se pritisne ročaj navzdol, drugi žveplalnik (Vindobona 1902 D) pa ima dva meha in deluje, ko se pritiska ročaj dol in gor. Prvi se polni od zgoraj in stane pri tvrdki Fr. Nechvile na Dunaju V/I Margaretenst. 25 K, drugi se polni od zadej in stane 30 K. Ker je delo s to pripravo jako dobro in lahko, priporoča se vsakemu večemu vinogradniku.

Predno stavimo žveplo v žveplalnik, dobro je, če ga pre-sejemo skozi sito, da razdrobimo kepe. Žveplalnika seveda ne smemo popolnoma nasuti, ker bi ne mogla potem sapa predreti žvepla.

Kedar žveplamo, ne posipajmo trt z žveplom, da postanejo vse rumene. S takim žveplanjem si trte prav lahko ožgemo, kajti, žveplena sokislina tudi nežnim rastlinskim delom škoduje, če je je preveč. Osobito moramo paziti na to, ko žveplamo v vročih dneh. Popolnoma toraj zadosinje, če trte samo toliko po-prašimo, da se žveplo lahko spozua. Posebno svarimo pred močnim žveplanjem tudi v jeseni, ker bi prišel duh po žveplu lahko v vino. Pri žvepljanju ne prašimo samo grozdja, marveč tudi listje in mladje, kajti bolezen napada, kakor prej omenjeno, tudi te trtne dele.

Hlevski tlak.

Če se hočemo z uspehom pečati z živinorejo, treba nam je imeti poleg dovoljne krme primeren hlev, ki bo varoval živino vremenskih nezgod in bo živini to, kar je človeku dobro stanovanje. Posebno je treba dobrega hleva oni živini, katero držimo vedno ali po večini leta doma.

Pri nas se premalo pazi na hlev. Zalo nimamo tudi z živino pravih uspehov. Naši hlevi ne služijo živini v zavetje, marveč oni so po večini smradljive ječe, v katerih mora živina po sili prebivati. Živina ne zna povedati, kaj mora pretrpeti v takih hlevih, to znajo pa povedati ljudje, ki morajo stanovali v zaduhlih mestnih stanovanjih. Le vprašajte jih vi kmetje, ki vam je dano, da uživajte prosto naravo, in čuli jih boste, kaj pomeni čist in dober zrak za človeško zdravlje in za njegov telesni razvitek. Kakor človek ravno tako potrebuje tudi živina dobrega zraka, če hočemo, da ostane zdrava in krepka.

Da dobimo v hlevu dober zrak, skrbimo v prvi vrsti za snago. Ta lepa čednost se pri našem ljudstvu na sploh še premalo pozna, najbolj se pa zanemarja v hlevu. Naši hlevi zamazani so navadno tako, da pač težko najdemo za nje primero. Če je kedo močno umazan, rečemo mu samo, naj gré v hlev, s čimur je pač dovolj povedano. Bil sem v mnogih hlevih in reči moram, da je pri nas snažnih hlevov jako malo. Če greš čist v hlev, gotovo se vrneš umazan iz njega.

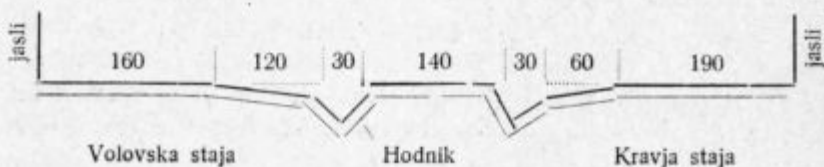
Strop je navadno poln palčevine in prahu, ki pada od tu na živino ter jo draži, da ne more počivati, tla pa so pokrita z blatom in gnojnico, ker se gnoj le redkokrat kida a gnojnica nima nobenega odtoka. Postilja se v mnogih hlevih premalo ali pa nič in živina je čestokrat prisiljena ležati v blatu. Razumnemu človeku menda ni treba omenjati, da ni taki počitek posebno prijeten, a vendar se dobijo ljudje, ki trdijo nasprotno. Vsaka vlaga vpliva na notranji del telesa neugodno, kako pa vpliva šele smrdljiva gnojnica, v kateri so pomešane različne kisline! Na takem ležišču ni mogoče, da bi se živina odpočila! Pravijo pa, da je počitek pol življenja. Saj se je dokazalo, da pogine prej ona žival, ki ne počiva, nego ona, ki ne dobiva

hrane. Iz tega sledi toraj, da moramo ravno tako skrbeti za snago v hlevu kakor skrbimo za hrano živine.

V zamazanih hlevih ne dobimo tudi nikdar tako dobrega in stanovitnega mleka kakor v snažnih hlevih. V njih navzame se namreč mleko hitro hlevskega duha, kateri duh zna celo preiti na maslo. Še bolj škodujejo različne glivice, ki mleko skysajo, zgrenijo ali drugače izpridijo. Dokazalo se je namreč, da se nahaja v zamazanih hlevih v vsakem litru zraka na tisoče in tisoče takih gliv. Zato bi morali gledati tam, kjer redijo mlečno živino, še posebe na snago. Predsedništvom mlekarških društev priporočamo zato, da večkrat pregledajo hleve onih udov, ki donašajo mleko ter se o čistoti v hlevu večkrat prepričajo. Nemarni udje pokvarijo lahko blago tudi skrbnih gospodarjev; če se ne dajo toraj drugače spreobrniti, naj se pa izključijo iz društva.

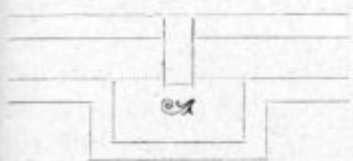
Da bo naš hlev čist, in da bo živini ugajal, priporočamo v prvi vrsti, naj se skrbi za to, da ne bo zastajala v njem gnojnica. To dosežemo edino le s primernim tlakom v hlevu in s primernimi odtoki za gnojnico. Dokler ne popravimo hlevskega tlaka, ni nam mogoče vzdržati v hlevu snage, zato kličemo vsem našim kmetovalcem, naj se enkrat ganejo in poprimejo dela. Mnogo je deževnih dni, ko se ne more delati zunaj, lotite se toraj ob takih dneh s popravo hleva in gotovo vam ne bo žal tega truda.

Kedar napravljamo v hlevu tlak, določiti moramo najprej stajo. Ta mora biti široka brez jaslí za vole približno 2·80 m, za krave pa 2·30 do 2·50 m. Staja naj bo kolikor mogoče vodoravna, samo zadnji del naj visi, da se bo gnojnica lahko odcevala in sicer pri volovski staji začne viseti 120, pri kravji staji pa 60 cm od zadej. Padeč znaša naj pri prvi 7 do 8 cm, pri drigi 5 cm. Za stajo napravi naj se jarek, po katerem odteka gnojnica v podzemeljski kanal. Če je staja na obeh straneh hleva, napraviti je po sredi hodnik. V boljše pojasnilo, pokažem naj tlak v hlevu šematično.

Koncem hleva, še boljše vsakih $2\frac{1}{2}$ do 5 metrov izgublja naj se gnojnica v poseben kanal, ki jo vodi v gnojnično jamo, katera pa mora biti zunaj hleva. Da ne prihaja skozi ta kanal smrad iz gnojišča v hlev, zapreti ga je najboljšo s pomočjo pregraje, kakor kaže sledeči načrt:

V pogreznjenem delu kanala nahaja se gnojnica vedno tako visoko, kakor je visok odtok na desni strani. Pregraja, katero se napravi lahko iz opeke, zapreti mora gornji del kanala popolnoma.

Razun smradu branimo s tako zapiralnico tudi mišim in podganam v hlev. Zapiralnico postaviti je, če le mogoče zunaj hleva.

Hlevski tlak, kakor tudi jarke in kanale napravljati je najboljšo iz betona, ker je beton za gnojnico neproderen in obenem tudi dovolj gladek, da tekočine v staji ne pridržuje. Tlak iz betona tudi ni posebno drag in rekli bi skoraj, da je bolj ceneno nego kateri si bodi drugi. Z enim sodčkom cementa, ki stane okoli 11 K, napravimo lahko 12 do 14 m^2 7 cm debelega tlaka.

Ker si napravi betonast tlak lahko tudi sam gospodar in mu ni treba trositi za zidarje, opišem naj v kratkem to delo. Najprej zaznamuj s pomočjo latvic (remelnov), kako visoko naj pride tlak in kako naj visi. Latvice deti je vsaj vsake 4 metre razsebe. Nato pripravi si nekoliko drobnega gruščja, kateremu je primešano tudi nekoliko peska. Na staji zmešaj ta grušč z eno petino cementa (na pet škafov gruščja vzemi en škaf cementa), prilij mu nekoliko vode in spet dobro premešaj. To zmes razgrni nato, čim prej moreš, približno 5 cm na debelo po staji in sicer tako, kakor si postavil latve. S pomočjo lesenega bata ali močne deske potolči beton v toliko, da se vse praznine med gruščem s peskom in cementom zapolnijo. Čim se je ta spodnji tlak nekoliko posušil, zmešaj na isti način polovico drobnega peska in polovico cementa, zmoliš zmes z vodo ter jo poliješ vrhu prve plasti 2 cm na debelo. Ker se cement kmalu strdi, ne smeš ga pripraviti preveč naenkrat, marveč polagoma. S pomočjo zidarske žlice in zidarske deščice pogladiš tlak, da bo visel tako, kakor si nastavljal latve. Ko si delo svršil in se je tlak strdil, vzemi latve iz betona ter zamaži odprtino na isti način, kakor

si napravljaj tlak. Dokler se ni tlak popolnoma strdil, razgrni si desko, če hočeš hoditi po njem.

Prednjo polovico staje in hodnik ni neobhodno potrebno, da napraviš iz cementa, marveč tukaj zadostuje tudi samo ilovica, ker ne prihaja sèm mokrota. Po hodniku zabiješ lahko v ilovico okroglo potočno kamenje, vendar na stajo ga ne priporočam. Če napraviš hodnik iz betona, dobro je, da napraviš v vrhnjo plast cementa, ko se je na pol strdila, s pomočjo deščice, na katero pribiješ nekoliko lesenih ali železnih žebeljev, majhne luknjice, ki ovirajo potem, da se živina ne drsa. V staji, ki se posiplje s steljo bilo bi to nepotrebno ali pa celo škodljivo delo.

Kdor ne more ali ne mara napraviti v hlevu takega tlaka, priporočam mu, naj razgrne po njem 10 do 15 *cm* na debelo plast ilovice, katero dobro potepta. V njo naj zabije kamenite plošče. Razpoke med ploščami zamazati mora ali z ilovico ali še boljše s cementom ($\frac{1}{2}$ cementa $\frac{1}{2}$ peska). Jarek za gnojnico je vselej napraviti iz cementa.

Lesenega tlaka v hlevu ne priporočamo, ker prehitro pregnije in potem zastaja v njem gnojnica. Kdor hoče napraviti tlak iz opeke, deti jih ne sme na ploščo, marveč navpično. Opeko je zamazati s cementom.

Kadar delamo v hlevu tlak, misliti moramo tudi na pregrajo. Če privezujemo po dve živini skupaj, deti je pregraje 2-5 do 3 *m* narazen. Nasprotno računimo, da potrebuje živina, če je privezana ena poleg druge 1-20 do 1-40 *m* prostora.

Če smo tlak v hlevu tako vredili, kakor je tu opisano, ne bo se samo živina boljše sponašala, ker bo imela bolj snažno ležišče in bo dihala boljši zrak, marveč od tega bomo imeli mi tudi neposredne dobičke. Koliko gnojnice ušlo nam je prej pod zemljo, katera se bode sedaj nabirala v gnojnični jami! In gnojnica je jako drago gnojilo; več je vredna nego sam gnoj! Kmetje, napravite toraj v hlevu primeren tlak!

Št.

DOPISI IN POROČILA.

Kako kaže letina? — Vinska trta ima letos povsod obilo zaroda, bodisi v Brdih, na Vipavskem in na Krasu. Kako je v

Istri nam ni znano, ker nam od tam nikdo ničesar ne poroča. Do sedaj smo imeli sicer dovoljno vreme, vendar ne prav dobro, ker ni bilo že od velike noči sèm pravega solnca. Tudi veter je napravil po Vipavskem in po Krasu pred par dnevi nekoliko škode, vendar ne mnogo. Trte so letos splošno bolj kasne, nego druga leta. Kakor se je pokazalo sedaj, bode črešenj tam, kjer se je zatiralo malega pedica, bodisi z nastavljanjem papirnatega kolobarja ali z okopavanjem zemlje, obilo, tam pa, kjer se ni ničesar storilo, jih bo le malo ali pa kvečemu srednja množina. — Marelic in tudi breskev je letos „kot brinja“. Da bi le mlado sadje ostalo! — Češplje so na sploh slabo odcvetele. V Brdih, okoli Gorice in na Vipavskem bo toraj slaba češpina letina. Kako je drugod naj se nam sporoči, da bodo znali naši Bricj, kam bo treba iti letos po nje! — Hruške kažejo za srednjo letino, po nekod celo za prav dobro, jabolk pa bo letos malo, vsaj okoli Gorice so malo cvetele. — Radi vlažnega vremena kaže letos trava prav dobro. Tudi poljščina, osobito krompir, žito in detelja se dobro razvijajo. Da bi rastle ž njimi vedno tudi naše nade!

Vinska pokušnja v Dornbergu sponesla se je prav dobro. Stari ljudje, ki so hodili enkrat pokuševat vino v Dornberg so se izrazili, da je med današnjim vinom in nekdanjim taka razlika, kakor med nočjo in dnevom. Večina vin, ki so se pokušala, so bila prav dobra. Prav trpkih vin, kakoršna so bila še pred nedolгим časom v Dornbergu skoraj izključna, zapazil si prav malo. V tem je toraj napredek očiten. Dornberžanom priporočamo naj robkajo grozdje, da ne bo vrel mošt na hlazinah in imeli bodo še boljšo kapljico. Mi ne zahtevamo ravno, da morajo grozdje takoj odvisniti ter mošt odtočiti, če pa pusté oboje ne več kakor dva dni skupaj, bo to jako ugodno vplivalo na okus vina. To je spoznala tudi komisija. Nekemu vinu iz mejine, o kateri znamo, da dá mnogo toda ne dobrega vina, pripoznalo se je radi izbornega okusa prvi red. Dotična mejina se je le malo kuhala na tropinah.

Prvaška vina so bila izborna. Mnogim se je pa poznalo, da „dišijo po smrti“, kakor pravimo. To pa ni čuda, ker napravljajo Prvačkovci vino bolj pravilno in zato so ga že zdavno poprodali.

Da imajo nekatera vina duh po posodi, drugih se je polotil ocet itd. to se prigodi skoraj pri vsaki pokušnji vin, oso-

bito v krajih, kjer ni kletarstvo še na visoki stopinji. Najbolj so dopadala vina iz grganije, črnega burgundeca, modrefrankinje, rizlinga.

Na prostem napravil se je za prodajo vina zelen paviljon, okoli katerega so se ljudje kar gnetli. Goričanov bilo je mnogo. Žal, da je pokvarilo slabo vreme slavnost.

Dornberžanom in Prvačkovcem kličemo: Naprej po začeti poti!

Biki gornjeinodolske pasme, kateri so se prignali prošli teden ter razdelili med bikorejce, so večinoma jako lepi. Glavna reč je sedaj, da jih bodo oni, ki so jih dobili, pravilno redili in rabili. Priporočamo, naj nikdo ne rabi bika, dokler ni izpolnil vsaj poldruega leta, kajti s tem bi ga samo razdražil in v kratkem pohabil. Mlad bik ne podeluje svojih lastnosti mladičem in ravno tako tudi ne bik, ki se preveč rabi. Nad 3 krat na dan naj se ne na noben način pripušča. Poleg navadne piče dá naj se biku vsak dan nekoliko zdrobljenega ovsa in soli. Osobito je to potrebno, če je močno v rabi. Majhna vožnja biku koristi. Tudi paša mu ne škoduje. Skrbeti moramo osobito tudi na to, da ostane bik krotek, zato ga je privezati med drugo živino, a dražiti in tepsti se ga ne sme nikdar. Otrokom naj se ne pušča zato k njemu.

GOSPODARSKE DROBTINICE.

Dolžnost vsakega kmetovalca je, da širi dobro kmetijsko časopisje, kajti le s tem, da se bo kmet pōprijel času primerne-ga gospodarstva, zamore se rešiti. Kmetovalci in njihovi prijatelji! nabirajte toraj pri vsaki priliki nove naročnike na „Primorskega Gospodarja“ in s tem boste že mnogo napravili za provspeh našega kmetijstva.

Pomladansko vrenje vina. — Že v zadnji številki našega lista smo povedali, da prične vino, ki ni v jeseni popolnoma povrelo, spomladi spet vreti. Ker prihaja pa še vedno mnogo

kmetovalcev k nam po svét, kaj naj storijo, ker jim je postalo vino motno, in se bojijo, da se jim to izpridi, povemo naj še enkrat, da bode letos mnogo vin motnih, ker je bila lanska jesen mrzla in ni vino moglo popolnoma povreti. Nekatera vina so bila tudi jako sladka. Kdor je del mošt v prehladno klet, temu se bo vino sedaj še bolj gotovo motilo. Dokler je v vinu sladkor, do tedaj ne bo vino stalno. Zato ne smemo ovirati, pomladanskega vrenja, čim smo ga toraj zapazili, pustimo vino v miru toliko časa, da se samo včisti. Osobito ni potreba, da je v strahu oni, ki si je v svesti, da je rabil vedno zdravo posodo. Da uhaja ogljenčeva kislina, ki se napravlja v vinu, lahko iz vinske posode, ne smemo zabiti te z veho, marveč postaviti ji je mesto vehe vrelo pilko, skozi katero gré pač sapa lahko iz soda, ne pa zunanji zrak v sod. Skrbimo tudi, da bo klet bolj gorka, ker se vino potem prej včisti.

Šumeče vino. — Če deneš v tem času vino, ki je še nekoliko sladko, ki ni toraj še popolnoma povrelo, v steklenice in te dobro zamažiš, bode to vino poleti šumelo, ali, kakor pravimo, šampanjiralo. Da steklenice ne popokajo, biti morajo dovolj močne. Šampanjske steklenice so najboljše. Tudi zamašek mora biti zdrav in dovolj velik, ker bi uhajala v nasprotnem slučaju ogljenčeva kislina iz steklenice. Steklenice, ki si jih napolnil in zamažil, hrani ležeče v dovolj gorkem prostoru, da bo zamoglo vino vreti. Dobro je, da je vino, kedar se deva v steklenice, čisto, ker se napravi v tem slučaju v steklenici manj gošče. Tako šumeče vino seveda se ne more primerjati z glasovitim šampanjcem, ker ni dovolj čisto in mu tudi primanjkuje raznih dodatkov, toda temu ali onimu dopade radi osvežujoče ogljenčeve kisline. Dobrota odvisi najbolj od tega, kakšno vino smo deli v steklenice. Na ta način dobiva se n. pr. istrski šumeči refož in šumeči prosekar.

Kedaj je vino godno za steklenice? — Če hočeš, da ti ne napravi vino v steklenici gošče, deti ga moraš v steklenico še-le takrat, ko je popolnoma dozorelo, če se toraj po pretakanju ne zmoti. Črna vina dozoriijo prej nego bela, ker imajo več čreslovine ali tanina. Tanin se namreč zveže z beljakovino in ta spojina vino prej včisti. V gorkih kletih in v manjši vinski posodi dozeri pri nas črno vino koncem prvega leta, belo pa

navadno še-le v drugem letu in sicer so naša bela vina tudi v tem oziru različna. Trpki vipavec dozori prej nego mehki bric.

Za navadno rabo devamo vino pa lahko vselej v steklenice. To je celo neobhodno potrebno, če dobi vino v sodu, iz katerega točimo, kan ali cvet. V steklenicah je vino najbolj varno.

Če vinska posoda pušča, prideš lahko v veliko zadrego, če si ne znaš koj pomagati. Najbolj navadno sredstvo za mašenje razpok v sodu je loj, kateri ne sme manjkati v nobeni kleti. Z lojem mažejo se tudi sodova vratca, predno se nastavljajo. Tu pa tam sem videl, da zamažejo vratca z blatom, kar pa je jako nečedno in zato naj se tako mazanje zavrže. Veče razpoke zamažejo se s cementom ali pa s zmesjo iz $\frac{1}{4}$ loja, $\frac{1}{4}$ voska in $\frac{1}{2}$ marmorjeve ali pa steklene moke. To zmes je treba, predno se rabi, nekoliko ogreti, da postane bolj mehka.

Trtno uš spoznaš po slabi trtni rašči. V vinogradu pričenjajo zaostajati trte navadno v kolobarju. Če trto odgrebeš, zapaziš na koroninah majhne otekline in poleg njih polno majhnih živalic. Pri nas je več malo občin, ki bi ne imele tega škodljivca. Na Vipavskem, na Krasu in v slov. Istri okužene so vse občine, ki se bavijo z vinogradništvom. Edino v zapadnih Brdih nimajo tega škodljivca. Če toraj zapazi kedo tod, da trte hirajo, naznanijo naj to županstvu ali pa potovalnemu učitelju, da bo ta povedal ali je nesreča doma ali je ni še. Ljudstvo se bo znalo potem primerno zadržati.

Da se ne napravi vrhu cepljenk gruda ali skorja, katero bi nežno mladje le težko predrlo, priporočam, da se dene vrhu grebena, v katerega smo cepljenke zasuli, mah. Lahko rabimo oni mah, ki je služil za zavijanje cepljenk v zabojih. Mah napravi nad zemljo nekoliko sence, ona se zato ne posuši tako hitro in ostane tudi bolj rahla.

Katere trtne vrste cepite? — Za Brda in Vipavsko priporočamo: Zeleno, vitovsko in rumeno grganijo (ribolo), silvanec, laški rizling, ortliber, rudeči veltlinec, cirfandlec, sauvignon, pergolo, beli in črni burgundec, rulandec, modrofrankinjo, kolikor toliko mejino, glečo, tržarko, kraljevino. Za Kras priporočamo: Sladki refož (krvavec), merlot, cabernet sauvignon, črni burgundec, malvaž jo in kolikor toliko (bolj za domačo rabo) črni gnjed. Za tržaške bregove: malvažija, beli muškati, beli burgundec,

laški rizling, rulanec, sauvignon za napravo prosekarka, mejino (klarnico), teržarko, ovčji rep (pagadebiti) za navadno vino. Za slovensko Istro: malvažijo, beli muškat, beli burgundec, laški rizling, istrski refož, cabernet sauvignon, merlot.

Za Kanalsko in druge bolj hladne kraje priporočamo beli in črni burgundec, rulanec, portugalko. Za prodajo grozdja priporočamo povsod sledeče trtne vrste: belo, rudečo in muškato žlahtnino, rano avguštno (osebito za tržaške bregove), beli muškat, portugalko, beli in črni damascenec.

Pozeble trte. — Radi hude zime, pozeblo je letos precej trt, vendar večinoma starih: Cepljenih trt je malo pozeblo, strah, da take trte v hudih zimah pomrjejo, je toraj neopravičen. Najbolj so trpele od zime one trte, ki jih je napala lansko leto močno peronospora.

Pletev po vinogradu. — S pletvijo hočemo doseči v vinogradu dvojno: odstraniti nepotrebne rastline, ki kradejo trti redilne snovi in zrahljati zemljo. Skozi rahlo zemljo zamore zrak lažej h koreninam nego skozi trdo, zato se te mnogo boljše razvijajo. Rahla in čista zemlja pridržuje pa tudi vlago. Skušnje učijo, da škodi suša v neokopanem in plevelnatem vinogradu mnogo bolj nego v takem, ki se je vedno čistil in rahljal. To je tudi popolnoma naravno, kajti rahla zemlja, kjer so prostori med posameznimi gručami širši, ne vleče vode navzgor tako, kakor trda, stisnjena zemlja. O tem se lahko prepričaš sam, če deneš v dve steklenici eno z rahlo, drugo s trdo zemljo nekoliko vode. V drugi steklenici se zemlja na vrhu prej namoči nego v prvi. V ozki cevi, ki jo postaviš na spodnjem delu v vodo, vzdigne se ta bolj visoko, nego v široki. Napačno je toraj mnenje, ki je razširjeno med našim ljudstvom, da prenaša nerahljan vinograd bolj sušo nego oplet. Seveda ni dobro, če pleješ v veliki suši in spraviš suho zemljo h koreninam. Taka zemlja vzame še ono malo vlage iz spodnjih plasti in trta seveda bolj trpi. Če pleješ toraj v suši, ne preobračaj zemlje!

Zatirajte grozdnega sukača ali kiseljaka! Ta gosenica pokaže se dvakrat v letu in sicer prvi rod v maju in juniju ter zré mlade grozdice in drugi rod v avgustu in septembru. Ta rod vrta po jagodah in vničuje s tem že dozorelo grozdje. Proti prvemu rodu nimamo drugega sredstva, nego, da črva iščemo

in ga zmastimo. Hodite toraj po vinogradu in kjer zapazite na zarodu zapredek, ki je podoben paljčevini, pogledajte ga in gotovo najdete v njem nekaj čez 1 *cm* dolgega črviča. To je sukač. Ne pomišljajte mnogo, zgrabite ga tako, da se mu ne bo več ljubilo lezti po vaših vinogradih. Komur se ne zdi to delo posebno snažno, vzame lahko tudi škropilnico, na kateri pa mora premeniti navaden razpršilnik z „Vermorelovim“, ki je v ta namen pripravljen. V to škropilnico dene naj strup, ki ga napravi iz $\frac{3}{4}$ *kg* perzijskega praška proti mrčesom, $1\frac{1}{2}$ *kg* mila in 55 litrov vode ter s to tekočino naj vstrkne v zapredek. Če boste prvi rod tega požeruha pridno zatirali, se vas bo tudi drugi rod bolj zbal in vam bo prizanesel.

Kaj dobiš lahko iz 100 *l* mleka? — Če rabiš posnemalnik ali centrifugo dobiš: 10 do 20 *l* sladke smetane ter 80 do 90 *l* sladkega posnetega mleka. Iz te smetane dobiš $3\frac{1}{2}$ do $4\frac{1}{2}$ *kg* masla ter 5 do 15 *kg* pinjenega mleka. Če posneto mleko vsiriš, dobiš 5 do 6 *kg* pustega sira ali čučka ter 73 do 80 *kg* sirotke. Če ne rabiš posnemalnika marveč posnameš samo večerno mleko naslednje jutro, ter ga zmešaš 50 *l* s 50 litri jutranjega mleka, dobiš: 8·70 *kg* sira, 1·3 *kg* masla, 2·9 *kg* skute, 2·6 *kg* pinjenega mleka in 77·5 *kg* sirotke. Če mleka ne posnemlješ in napraviš sir po ementalskem načinu, dobiš: 9 do 11 *kg* sira, 1·25 *kg* skute, 0·38 *kg* masla iz sirotke in 79 *kg* sirotke.

Koliko narazen naj se sadi vrtnina? — Zelje, karfižol, vrzote po 60 *cm*, kolorabe 30 *cm*, šelin 45 *cm*, jerebuca 40 *cm*, čebula 20 *cm*, česnik 10 *cm*, glavната solata 30 *cm*, fižol, ki plete, 60 do 80 *cm*, nizek fižol 45 *cm*, paradižniki 60 *cm* do 1 *m*, kumari 1 do $1\frac{1}{2}$ *m*.

Gvano se imenuje gnojilo, ki se dobiva na nekaterih otokih v južno-amerikanskem morju. Večinoma obstoji iz ptičjih odpadkov. V trgovini se dobiva navadno zmlet gvano. Od redilnih snovij nahajajo se v gvanu dušik in fosforna kislina. To gnojilo rabi se največ v vrtnarstvu. Tudi za krompir in za žito je dober. Za te rastline rabi se ga navadno, ko se jih okopava ali pleje. Tudi detelji in drugemu sočivju zaleže, osobito, če ga trosimo ob setvi, vendar je del dušika v gnoju brezuspešen in zato se rabi gvano le redko kedaj za te rastline. Navadnemu gvanu podoben je bakerski gvano, kateri nima dušika in se rabi po-

dobno kakor superfosfat za travnike, deteljišča, sočivje, krompir itd. V mokrih in kislih tleh se to gnojilo ne priporoča.

Anton Jerkič, odlikovani fotograf v Gorici, Gosposka ulica št. 7. se priporoča svojim rojakom. ~~~~~

Ivan Bednarik v GORICI, ~~~~~ via Vetturini 3, priporoča svojo **knjigoveznico**.

Ivan Kravos v GORICI, ~~~~~ via Vetturini št. 3, priporoča svojo sedlarsko delavnico.

Verane
„Vinarske in vrtnarske liste“
dobi brezplačno, kdor prijavi vsaj 10 plačujočih naročnikov na „Prim. Gospodarja“. ~~~~~

Jajca za valenje od pripoznano najboljših jajcaric belih „Leghorn“, črnih „Minorka“ ter velikih belih „Kohinkima“ razpošilja ducat po 4 K **Fr. Leban**, učitelj na Trnovem pri Gorici. ~~~~~

Gospodarski zavod „Náš Venkov“ v Hranicah na Moravskem Vam pošlje:
Velarin, prašek, ki vniči v 3 dneh ves plevel v žitu, zavitek 5 kg z navodilom k rabi za 4 K. — **Cepilni vosek** izvrstne kakovosti za 60 vin. in za 1 K. — **Kroglice**, katerih 2 do 4 vtolažijo v živali drisko, v škatllici, dovolj za mnogo časa, za 1 K. — **Vodni barometer** za 2 K 60 vin. — **Ročni sejalni stroj** za 20 K.
Naročujte pri bratskem zavodu na Moravskem.

Grozdne stiskalnice z diferencialno pripravo za pritisk, ~~~~~
Škropilnice proti strupeni rosi, ~~~~~
Žveplalnice, Stiskalnice za olje, kakor tudi vse druge kmetijske stroje prodaja po tvorničnih cenah

IG. HELLER na Dunaju
II. Praterstrasse 49
— Ceniki brezplačno in prosto poštine.

Globe Mlekarske naprave

kakor tudi vse stroje in priprave za **prevažanje** mleka, napravo masla, sira itd. zalaga v najboljših izdelkih ~~~~~

Društvo Globe-Separator
DUNA J XVI/2, Neymyergasse št. 17.

Zahtevajo naj se ceniki. ~~~~~
Zastopniki se iščejo povsod.

Pristni

Alfa-Laval

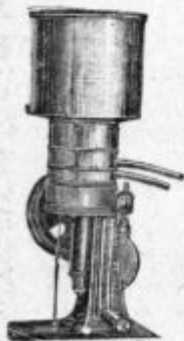
so gledé trajnosti,
zmožnosti in čistega
posnemanja

posnemalniki

NEDOSEŽNI.

Nad pol milijona posnemalnikov v rabi in z nad 600
prvih nagrad odlikovani.

Ceniki brezplačno in prosto poštine.

Akeijska družba

ALFA SEPARATOR
PRAGA * DUNAJ

Tvornica najboljših mlekarskih
strojev in priprav.

Zastopniki se povsod iščeja. *

Najboljše stiskalnice za vino

Stiskalnica za vino.

in OLJKE so naše stiskalnice „**HERCUL**“

najnovejšega in najboljšega sestava z dvojnimi in nepretrganimi pritiskalom; zajamčeno najboljše delovanje, ki prekaša vse druge stiskalnice; hidravlična stiskalnica, najboljše avtomatične patentovane škropilnice „**SYPHONIA**“ ki delujejo same od sebe, ne da bi jih bilo treba goniti. Plugi, mlinci za grozdje, sadje in oljke, Rebkalnice za grozdje, Vinogradski plugi. Šušilnice za sadje in druge vegetalne, življenjske in mineralne pridelke. Stiskalnice za seno, slamo itd., na reko. Mlinske mlince za žito, čistilnice, rosetalnice, Slamozernice, ročni mlinci za žito v razni velikosti in vsi drugi stroji za poljedelstvo. Izdeluje in prodaja z jamstvom kot posebnost najnoveje, izborno izkušene, kot najboljše pripoznane in odlične sestavi

Ph. Mayfart & Co.

tovarna za poljedelstvo in vinski stroje na **DUNAJU,**
II. Taborstrasse 87. 71.

Automat. škropilnica.

Odklikovani v vseh državah sveta z nad 530 zlatimi in srebrnimi kolajnami. Cenik s podobami in mnogostevilna pohvalna pisma. — Razprodajatelj in zastopniki se iščejo povsodi, kjer še nismo zastopani.

V varstvo proti škodljivcem sadnih in vrtnih nasadov. Sadne in vrtné škropilnice „**Majhen čudež**“, ki se lahko nosijo, vozijo, se gonijo z roko ali s vprego.

Škropilnice proti peronospori „**Austria**“. Razpršilnik za žveplo „**Vindobona**“. Spricalka za žvepleni ogljik „**Kober**“. Samodelujoč razpršilnik „**Ideal**“. M.M.M.M.M.M. Priprave so zavarovane s patentom in so se nagradile na razstavah in konkurenčnih zbirkah s prvimi darili.

Prodaja s polnim jamstvom

FRAN NECHVILE, DUNAJ, V/I Margaretenstrasse 98.

tovarna vinarskih priprav, kletarskih strojev in železnine. M.M.M.M.M.M

Goriška zveza gospodarskih zadrug in društev v Gorici

vabi člane „Centralne posojilnice“ v Gorici in drugih posojilnic po-
deželi, ki so pridružene tej zvezi, da se naročijo na **modro ga-
lico**, angleško, ⁹⁹/₁₀₀ in na **žveplo**, Ventilato Trezza. Naročila se
sprejmejo le za toliko blaga, kolikor je naročenega.

Poleg tega posreduje tudi pri nakupu drugih kmetijskih po-
trebščin, kakor umetnih gnojil, poljedelskih strojev i. t. d.

Pisarna: ulica Vetturini št. 9.

INŽENJER ŽIVIC priporoča:

Svoj izkušeni železni plug s kolesi za oranje na polju, pri
brajdah in drevju, za pletev, osipanje, izrivanje itd. samo-
vodilen, priprost lahek in cen.

Svoje dobro znane škropilnice proti peronospori in svoje
neprenehoma delujoče vinske stiskalnice.

Tudi vsakovrstni stroji za kmetijstvo in industrijo, posebno
sesalke (pumpе) za vsako rabo, potem cevi se dobivajo pri trrdki

ŽIVIC I DR., TRST Trgovinska ulica 2.

SAUNIG & DEKLEVA

Gorici, magistratna ulica št. 1.

Največja zaloga šivalnih strojev,
tudi za vezanje (rekamiranje), dvo-
koles, slamoreznic in mlecnih
posnemalnikov (centrifug). *

Prodaja se tudi proti plačevanju
na obroke!

Denar prihrani

kdor kupi izdelovljeno po-
hištvo pri

ANTON BREŠČAK

Gorica, Gosposka ulica št. 14
VVVVVV (Via Signori) VVVVVV

kateri ima v zalogi najbo-
gatejšo izbero **pohištva**
vseh slogov, za vsaki
stan, priprostega in najfi-
nejšega izdelka. Različno po-
hištvo iz železa, podobe na
šipe in platno, ogledala,
VVVV žime in platno. VVVV

Lastna delavnica VVVVV
za tapecirano pohištvo.

Cene brez konkurence.

Daje se tudi na obroke.